

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ У 1960-

1980-Х РР.: ІДЕОЛОГІЯ, СТРУКТУРА, ПОСТАТІ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Освітня програма: «Середня освіта (Історія)»

Предметна спеціальність: **014.03 Середня освіта (Історія)**

Спеціальність: **014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)**

Галузь знань: **01 Освіта/Педагогіка**

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 2

Від 1 вересня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Український національно-визвольний рух в 1960–1980-х рр.: ідеологія, структура, постаті
Викладач (-і)	К.і.н., старший викладач Паска Богдан Валерійович
Контактний телефон викладача	0967192008 0500807580 (Viber)
Е-mail викладача	bohdan.paska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер, 15.00–17.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс розроблено таким чином, аби надати учасникам навчального процесу – майбутнім бакалаврам за спеціальністю «Середня освіта (Історія)» – необхідні знання для формування у них системного погляду на основні етапи та тенденції розвитку українського національного руху в другій половині ХХ ст., закономірності боротьби за українську незалежність у вказаний період. На цій основі сформувати у майбутніх магістрів спеціальності відчуття причетності до героїчної історії українського народу, розвинути у них патріотичні, державницькі та морально-етичні переконання. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь наукового дослідження історії України другої половини ХХ ст., які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності. Навчальна дисципліна «Український національно-визвольний рух у 1960–1980-х рр.: ідеологія, структура, постаті» є дисципліною вільного вибору студента зі спеціальності «Середня освіта (Історія)», яка викладається в 6-му семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Вона покликана забезпечити ґрунтовні знання з історії України другої половини ХХ ст. Особлива увага при вивченні курсу приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

Мета нормативної навчальної дисципліни «Український національно-визвольний рух у 1960–1980 х рр.: ідеологія, структура, постаті» – формування у майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Середня освіта (Історія)» системного погляду на основні етапи та тенденції розвитку українського національного руху в другій половині ХХ ст., закономірності боротьби за українську незалежність у вказаний період. На цій основі сформувати у майбутніх бакалаврів спеціальності відчуття причетності до героїчної історії українського народу, розвинути у них патріотичні, державницькі та морально-етичні переконання. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 / заочна 4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий
II	014 Середня освіта (Історія)	III	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.
------	----------------

	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Концептуальні проблеми дослідження українського національно-визвольного руху другої половини ХХ ст.	4		5
Тема 2. Націоналістичні підпільні організації в 1950-х – 1970-х рр.		2	5
Тема 3. Рух шістдесятників. Шістдесятницький правозахист (1960-ті – перша половина 1970-ті рр.).	4	4	5
Тема 4. Гельсінський правозахист (друга половина 1970-х – початок 1980-х рр.)		2	5
Тема 5. Ідеологія руху: націонал-комунізм, націоналізм, націонал-демократія.	2	4	5
Тема 6. Лідери українського дисидентства.		2	25
Тема 7. Український дисидентський рух і КДБ: основні етапи протистояння.	2	2	5
Тема 8. Піднесення українського національно-визвольного руху наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Відновлення незалежності.		2	5
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
	1-25	незадовільно			

Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:
40 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного зі всіх усних оцінок;
25 балів – письмові (тестові) контрольні роботи. Передбачено 2 контрольні роботи – по темах лекційних і семінарських занять.

	<p>25 балів – самостійна робота студентів (дослідження маловідомої постаті з числа учасників українського національно-визвольного руху).</p> <p>15 балів – відвідування аудиторних занять.</p>
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Підсумкова тестова контрольна робота по лекційному матеріалі проводиться після останньої лекції, складається із 10 запитань; правильна відповідь на кожне запитання оцінюється в 1 б. Максимальний бал – 10 б.</p> <p>Письмова контрольна робота по семінарських заняттях проводиться на останньому семінарі. Передбачено 2 розгорнуті запитання, час виконання – 30 хвилин. Максимальний бал – 10 б. (по 5 балів на кожне запитання. Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання:</p> <p>1 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію або одиничні конкретні факти.</p> <p>2 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих фактів або допускає значні помилки; не володіє ключовими поняттями навчального предмету; узагальнення відсутні.</p> <p>3 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває суть питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні.</p> <p>4 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває суть питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості термінів і понять, проте допускає окремі помилки; володіє матеріалом із запропонованих проблем навчального предмету; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.</p> <p>5 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває відповідний матеріал в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних термінів, понять, особливостей навчального предмету; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст предмету, демонструє володіння науковою літературою з теми.</p>

	<p>Вимоги до презентації по самостійній роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності. Окремий слайд (або декілька слайдів) має бути присвячений списку джерел та літератури із проблематики.</p>
Семінарські заняття	<p>Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.</p> <p>Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у 0,25 або 0,5 б., які додаються до підсумкової оцінки наприкінці семестру. Максимальна кількість балів, яка може бути добавлена в такий спосіб – 4 б.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок; виконання усіх передбачених форм роботи. Для отримання підсумкової оцінки протягом семестру студент зобов'язаний отримати як мінімум 50 б.</p>
Підсумковий контроль	<p>Здійснюється у формі підсумкової контрольної роботи.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Політика курсу передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

- Бажан О. Вячеслав Чорновіл як об'єкт секретної справи КДБ «Блок». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13967/Bazhan_Vyacheslav_Chornovil_yak_obyekt.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) / НАН України. Інститут історії України. – К.: Рідний край, 2000. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bazhan_Oleh/Opozytsiia_v_Ukraini/.
- Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х — 1980-ті рр.). К., 2000.
- Благословенні душі, що вмюють випромінювати... (Зеновій Красівський і Олена Антонів). Львів: Свічадо, 2015. 954 с.
- Галицька-Дідух Т. Дисидентський рух на Прикарпатті наприкінці 50-х – середині 80-х рр. XX ст. Історія України. 2012. № 9/10 (березень). С. 13–17.
- Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини XX століття. Львів: Часопис, 2013. 392 с.
- Деревінський В. Вячеслав Чорновіл: дух, що тіло рве до бою. Х.: Віват, 2016. 496 с.
- Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Dziuba_Ivan/Internatsionalizm_chy_rusyfikatsiia_vyd_2005/.
- Зайцев Ю. Опозиційний рух на Львівщині 1960–1980-х років. В кн.: Реабілітовані історією: Львівська область, кн. 1. Львів, 2009.
- Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. К.: Кліо, 2019. 248 с.
- Лешак А. Спілка української молоді Галичини: створення та діяльність // Українознавство. 2019. № 2. С. 270–280. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2019_2_25.
- Мищак І. Програмні документи УНФ як джерело з історії суспільно-політичної думки українського національно-визвольного руху. URL: <http://history.org.ua/JournALL/sid/13/2/3.pdf>.
- Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023. 416 с.
- Мороз В. Бумеранг (збірка). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Moroz_Valentyn/Bumerang_zbirka/.
- Мороз В. Мойсей і Датан. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Moroz_Valentyn/Moisei_i_Datan/.
- Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років). К.: Смолоскип, 2010. 300 с.
- Островський В. Роль Зіновія Красівського в діяльності Українського національного фронту. «Галичина», 2010, № 17.
- Паска Б. «Програма укомуністів» в контексті реалізації секретної справи КДБ «Блок». URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Paska_Bohdan/Prohrama_ukomunistiv_v_konteksti_realizatsii_sekretnoi_spravy_KDB_Blok/.
- Паска Б. Валентин Мороз: прапор українського дисидентства. Івано-Франківськ: Фоліант, 2018. 366 с.
- Паска Б. Городенківська група: до історії руху дисидентів в Україні. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Paska_Bohdan/Horodenkivska_hrupa_do_istorii_rukhu_dysydyntiv_v_Ukraini/.
- Паска Б. Заходи КДБ при раді міністрів УРСР щодо припинення протестної активності українських дисидентів-політв'язнів у 1970-х рр. URL: <http://historypages.kpi.ua/article/view/269758>.
- Паска Б. Оперативно-технічні засоби КДБ у боротьбі проти українського національного руху в 1970-х рр. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_2/2.pdf.
- Паска Б. Підслухана розмова: стенограма бесіди між двома політв'язнями у київському слідчому ізоляторі КДБ. Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. 2022. Ч. 35. С. 179–192.
- Паска Б. Приватна профілактика як методи боротьби КДБ проти українських дисидентів у 1970-х рр. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/58_2022/part_2/58-2_2022.pdf#page=20.
- Паска Б. Січневий погром українського дисидентського руху 1972 р.: до питання про хронологію і масштаби. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_3/2.pdf.
- Паска Б. Середовище українського шістдесятницького правозахисту в 1973–1976 рр. (за матеріалами доповідних записок КДБ). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 134–141. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/1.19>.
- Паска Б. Таємні агенти КДБ у боротьбі проти українського національного руху в 1970-х рр. URL:

- https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/17.pdf.
- Політичні протести й інакодумство в Україні (1960–1990): Документи і матеріали / Упор. В. М. Даниленко. К.: Смолоскип, 2013. 736 с.
- Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х – початок 1990-х років. К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1998. 720 с.
- Рух опору в Україні: 1960–1990. Енциклопедичний довідник. К.: Смолоскип, 2010. 804 с.
- Сверстюк Є. Собор у риштованні (збірка). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Sverstiuk_Yevhen/Sobor_u_ryshtovanni_zbirka/.
- Секо Я. Арешти 1965 р. в УРСР як засіб боротьби комуністичної партії з інакодумством. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Areshty_1965_r_v_URSР_iak_zasib_borotby_komunistychnoi_partii_z_inakodumstvom/.
- Секо Я. Витоки українського самвидаву. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Vytyky_ukrainskoho_samvydavu/.
- Секо Я. Основні етапи діяльності Української Гельсінської групи. «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія», 2012, вип. 1.
- Секо Я. Український самвидав першої половини 1960-х рр. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Ukrainskyi_samvydav_pershoi_polovyny_1960-kh_rr/.
- Українська Гельсінська Група 1978-1982. Документи і матеріали. URL: <https://diasporiana.org.ua/istoriya/103-ukrayinska-gelsinkska-grupa-1978-1982-dokumenti-i-materiyali/>.
- Українська Гельсінська група: до 20-ліття створення. Документи. Історія. Біографії. К., 1996.
- Українська Громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод, т. 1—4. Х., 2016.
- Український вісник. Вип. 7–8: весна 1974. URL: <https://diasporiana.org.ua/periodika/1613-ukrayinskiy-visnik-vip-7-8-vesna-1974/>.
- Український національний фронт: Дослідження, документи, матеріали / Упоряд. М. В. Дубас, Ю. Д. Зайцев. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. 680 с.
- Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. Т. 2. «Правосуддя чи рецидиви терору?». «Лихо з розуму». Матеріали та документи 1966–1969 рр. К.: Смолоскип, 2003. 906 с.
- Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. Т. 3. Український вісник. Випуски I–VI. К.: Смолоскип, 2006. 978 с.

Викладач (Паска Богдан Валерійович,
старший викладач кафедри історії України
і методики викладання історії)